

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ макъ

Голос
адыга

1923-рэ ильзым
Гъэткапэм
Къыштегъэжъагъэу къыдэкъы

№ 170 (21659)

2018-рэ ильз

Гъубдж

Ионыгъом и 25-рэ

ОСЭ Гъэнэфагъэ ииэп

Къыхэтутыгъэхэр ыкъи
нэмыйкъ къэборхэр
тисайт ижъупъотштыкъ

WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Адыгэ къуаер дунэе гъомыл

Адыгэ къуаем ия IX-рэ шъолъыр фестиваль къиратхыкъыгъ

Адыгэ къуаем ия IX-рэ шъолъыр фестиваль Мыекъопэ районым щыкъуагъ. Псыхъо чъэрэу Шъхъэгуашэ иджабгъу щызэшиз Нэпкъэу Дахъо гъехъунэм щызэхащэгъэ мэфэкъым нэбгырэ мин 12-м нахыбэ хэлэжъагъ.

Гъехъунэр лъэгъупхъэ, мэфэкъ шъуашэм диштэу зэхүхыгъ. Къалэхэм, районхэм, юфшлэпэх хэхыгъэхэм къэгъэльэгъонхэр къызэуахыгъэх. Игъю фыжъишъом пчэгум зыщелэти. Пшэрхъаплэхэр къабзэх, лъэгъупхъэх. Ордышью зэхэхтырэм тхаклумэр егъашо, ошьогум лъагэу зыредзэ. Хъаклэхэм ахэтэльягъо Краснодар краим, Ростов хэкум, Къэбэртэе-Бэлькъарым, фэшхъафхэм къарыгъыгъэхэр.

Зеклохэр бэ мэхъух. Адыгэ къуаем щыгъуазэу ахэтыр макъеп. Анахъэу тшогъешэгъоныгъэр къуаем идэгъугъэ амын упплэгълоу псынкъеу зэращэфыщтым зэрэпилыгъэхэр ары. Хъалыжъор зикласхэр шэе пчъагэ мэхъух, пшэрхъаплэхэр къадзыхъагъэхэу шхыныгъохэр зыгъэхъазырхэрэм апашхъэйтэх.

Кошхъэблэ, Шэуджэн, Теуцожь районхэм къарыгъыгъэхэм япшэрхъаплэхэр гъехъунэм иджабгъу лъэныкъо щытльэгъугъэх. Анахъ дэгүр къахэдгээшынэу гүхэль тиэп – зэклэми узынэпашэ.

Лышъхъэр къафэгушыагъ

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Къумпъыл Мурат, республикэм и Къэралыгъо Совет – Хасэм и Тхаматэу Владимир Нарожнэр, Адыгейим и Примьер-министрэу Александр Наролинэр, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо упч!эжъэгъоу Тхаклущынэ Асплан, Парламентым, Правительствэм якулыкъушэхэр фестивалым хэлажъэх.

— Адыгэ къуаер бэшигъэу Урысъем, Ікъыб къэралыгъохэм ацаши, — кыышыагъ фестивалым ти Лышъхъэу Къумпъыл Мурат. — Лъэнкъ шхыныгъохэм къуаер нахъ къахэтэгъэци. Фестивалым ихъаклэхэм осэ икъу къуаем къизэрэфашицтим сицихъэ тель.

Къумпъыл Мурат мэфэкъ зэхахъэм хэлажъэхэрэм къафэгушыагъ, гум щизэу зэклэми загъэпсэфынэу афиуагъ.

(Икъу я 2 — 3-рэ н. арыт).

Абхазым ишхъафитныгъэ фэбэнагъэх

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Къумпъыл Мурат АР-м иобщественне организациеу «Абхаз гуфаклохэм я Союз» зыфиорэм итхъаматэ игуадзэу Къуйжъ Къэплан тыгъуасэ ригъэблэгъагъ. 1992 — 1993-рэ ильзхэм щыгъэгъэ Хэгъэту заом Абхазым щыпсэуухэрэ цыиф лъэпкъэхэм Теклонгъэр къызыщыдахыгъээр ильзэ 25-рэ зэрхъурэм ихъэунэфыкъын, джащ фэдэу Адыгейим икъыгъэхэр мы заом хэклиодагъэхэм яунагъохэм арысхэм ткъош республикэм зыщагъэпсэфынэм юфхъабзэхэр фытегъэпсихъагъэхэм язэхэшэн, общественне организацием непэ пшъэрыль шхъалеу ыпашхъэ щытхэр зэригъэцаклэхэрэм, нэмыйкъ юфхъохэм ахэр атегуашыагъэх. Юфхъабзэм хэлжъагъэх АР-м и Лышъхъэрэ мнистрэхэм я Кабинетрэ я Администрации ипащэу Тхаклущынэ Мурат, Адыгейим лъэпкъ юфхъемкъ, ёкыб къэралхэм ашыгъэхэрэм якъыгъэхэрэй. Къуйжъ Къэпланэ гүшүээр зеэжээжъагъэхэрэй. Адыгэ Хасэм ыкъи «Абхазым игуфаклохэм я Союз» ялъикъохэр мы юфхъэнным чанэу къыхэгъэлэжъэгъэнхэм мэхъанэшко этэти, — кыиуагъ Къумпъыл Мурат.

Шъугу къэдъэкъыжын, 1992 — 1993-рэ ильзхэм Абхазым щыкъогъэ Хэгъэту адьырлэхэ зэпхыныгъэхэмкъ ыкъи къэбар жъугъэм иамалхэмкъ и Коми-

тет итхъаматэу Шхъэлэхъо Аскэр. Адыгейимрэ Абхазымрэ зээзыхъэхэр, зэдирье шэжъ нэклубгъохэм мы Теклонгъэр зэращыщыр ыкъи цыфхэм лъыхъужынгъэу зэрахъагъэр сидигъутигъупшэ зэрэмыхъущтыр АР-м и Лышъхъэу хигъэунэфыкъыгъ. Ткъош республикэм и Президентэу Рауль Хаджимбэ зэрэргъэблэгъагъэхэм тетэу Йонгъом и 30-м зэхашщт мэфэкъ юфхъабзэхэм Адыгейим илъикъо куп зэрхэлжъэштыр кыиуагъ.

— Ткъошхэм яшхъафитныгъэ фэбэнэхээ зыпсэ зыгъэтэлтыгъэхэтидээгъолхэм яшэжъ ахбхазхэм агъэльягъэ, агуки зыдаыгъ. Аш да��оу экономикэмкъ, социальнэ лъэнэгъомкъ, политикэмкъ Адыгейимрэ Абхазымрэ язэпхынгъэ агъэпштэ. Адыгэ Хасэм ыкъи «Абхазым игуфаклохэм я Союз» ялъикъохэр мы юфхъэнным чанэу къыхэгъэлэжъэгъэнхэм мэхъанэшко этэти, — кыиуагъ Къумпъыл Мурат.

Шъугу къэдъэкъыжын, 1992 — 1993-рэ ильзхэм Абхазым щыкъогъэ Хэгъэту

заом Адыгейим икъыгъэ нэбгырэ 200 фэдиз хэлжъагъэх, ахэр ткъош республикэм ишхъафитныгъэ фэбэнагъэх. Нэбгырэ 9-мэ къагъэзжыгъэп. Ахэм ашыщэу Хъуадэ Адамэ Абхазым и Лышъхъэу хъугъэ, добровольцэ 13-мэ Леон иорден къафагъэшшошагъ (нэбгыри 5-мэ ядуний захъожьым ыуж), медалэу «За отвагу» зыфиорэр нэбгырэ 19-мэ аратыгъ, ахэм ашыщэу 5-мэ ядуний захъожьон ыуж. Тилыхъужхъэм саугъэтхэр къафызэуахыгъэх, ахэм ацэхэр еджаплэхэм ыкъи урамхэм ахых. Заом хэлжъагъэхэм ацэ-алькъуацхэр Шэжъ тхылтым датхагъэх. Мэхъанэшко зиэхэм ашыщ Адыгейим илъикъохэр Абхазым ишхъафитныгъэ фэбэнэхээ зидунай зыхъожьыгъэхэм апае Мыекъуа-пэ саугъэт къызэрэшызэуахыгъэ.

Къуйжъ Къэпланэ гүшүээр зеэжээжъагъэхэрэй. Адыгейим игуфаклохэм я Союз» зыфиорэм Адыгейим ихъэбэ къулыкъуахэр юпшэгъу фэхъунхэу АР-м и Лышъхъэу пшъэрыль афишэуцугъ.

Джащ фэдэу Теклонгъэм и Мафэу Абхазым щыхъафитныгъэхэм якъыгъэхэрэй. Адыгейим игуфаклохэм я зэрэхэлжъэштыр тэгээжъагъэхэрэй. Адыгейим игуфаклохэм я Союз» зыфиорэм Адыгейим ихъэбэ къулыкъуахэр юпшэгъу фэхъунхэу АР-м и Лышъхъэу пшъэрыль афишэуцугъ.

Джащ фэдэу Теклонгъэм и Мафэу Абхазым щыхъафитныгъэхэм якъыгъэхэрэй. Адыгейим игуфаклохэм я зэрэхэлжъэштыр тэгээжъагъэхэрэй. Адыгейим игуфаклохэм я Союз» зыфиорэм Адыгейим ихъэбэ къулыкъуахэр юпшэгъу фэхъунхэу АР-м и Лышъхъэу пшъэрыль афишэуцугъ.

ТХАРКЬОХЬО
Адам.

Дунэ гъомыл

бзыльфыгъехэм ялпэлсэнүгъэ тыщыгъуаз, зэгурьоныгъэ ахэлзу къуаум шхынгъохэр хашыкъых, хъалыжъор, хъалыжъохъыер нахь зикласехэм алаа пщэрхъехэу къиталуаг.

— Унагъо сизехъем пщэрхъяным нахь фещагъе сыхууг, — къиталуаг Нэпсэу Зарета, — Сэш нахъижъеу юф зыдасшэхэрэм сафэрэз, сяупчынэу итю симыфээз, ежхэм гу къислъатэш, іэпилеу къисфэхъух.

Композиторэу, ордэйлоу, пщынау Кыргъ Юрэ ансамблэм хэтхэр игъусэх. Культурэм и Унэу Тэхъутэмкъуаа дэтым юф щашэ. Адыгэ шуашэр къяклоу зеклеми ащыгъ. Мэфэкъир агу рехъы. Кыкъ Аскэр мэкъе іэтыгъе ордехэр къафионхеу зигъэхъязыгъ. Пщэрхъаклохеу Мэзүүжъекъо Саныет, Шъяупцэкъо-Адумыжъ Эмэ, Клэнбэ Аминэт, Бек Зурыет уащытхуу-нэу зыкъагъэлтэгъуагъ.

Іэпэлсэхэр

Ахэр япчагъекъе зыфедизир къетлъитагъя. Яофшыагъе дунэе мэхъанэ илэу тэлтэйтэ. Нэр пэлихъу дахэу фэлэгъе адыгэ пшъашъэр пчэлпэм щыс. Лъепкъ тхыпхъехэр хедыхъых.

— Сянэу Мариет Хъатикуаа культурэмкъе и Унэ ипащ, — къиталуаг пшъашъе нэшхуантэу Жъыкъо Фатимэ. — Ильэси 10 хъульгъеу хэдыхъыним сыпиль. Мастэр, йуданэр къызысштэхэкъе, гупшисехэм заушмомбъ...

Пшъашъэм идуаа хъопсагъо. Пкыгъюу хидыкъырэл лъэгъутхъеу унагъом къенэжъы. Мэстапэр ыгъэорышээз, шъабэу гум иорэд къыхедэ...

Бзыльфыгъе шуашэр къэзыгъэлъэхэрэ Датхъужъ Руслан Шэуджэн районым щыщ. Адыгэ шуашэм и Мафэ Юныгъом и 28-рэ Республикэм зэрэшагъэмэфэкъыщыр ешээ. Къуаум ифестиваль цыфыбэ зэрээфиштэгъэр лъешэу игуал.

Къэшаклохэр

Пчэным ишэ къуаум хэзышыкъыхэрэм талыкъагъ. Гушыгъуагъ тафэхъу тшоонгъуагъ, ау щэфаклохэр къяуцокъыгъехэу уп-

чабэ араты зэхъум, нэмькъ іэпэлсэхэм талыппльеу тыфежъагъ.

Адыгэ шьоур. Ащи узылэпещэ. Къуаум пэмичыгъеу шьоур мэклиам тель. Сатыум пыщагъэхэм ащи хэкъыпэ къыфагъоты. Адыгэ шьоур зымы хэмькъякъеу іэшюу щыт. Къуаум къызыщекъущт уахътэм іанэм къытепльхъан фаеу сатуушым къиталуагъ.

Мыекъопэ районым чэм іэхъогъу щызиле Яхъулэ Вячеслав дэгъюу синэуас. Ансамблэу «Налмэсэм» хэтигъ.

— Хъулэ дэгъухэр тиэх, — къелуатэ Яхъулэ Вячеслав. — Чэм 50 тил, пчагъэм хэдгъэхъощт. Къуаум цыфым шуагъеу къыфихъирэм, щэм хэпшыкъын

плэкъыщтхэ гъэшхэм яхылгэгъэхъеу дахь хэдийн щыщ. Адыгэ шуашэм и Мафэ Юныгъом и 28-рэ Республикэм зэрэшагъэмэфэкъыщыр ешээ. Къуаум ифестиваль цыфыбэ зэрээфиштэгъэр лъешэу игуал.

Гъучыым хешыкъых

Алексей Кашановыр іэпэлсэхэм зэдгэшэштэир тшэрэг. Гъучыым фэлазуу пкыгъохэр хешыкъых. Шым исурэт дахэу ышыагъ. Унагъом ишыкъиэхъеу іэмэ-псымхэрэ гъэшэгъонэу къегъэлъагъох.

— Мэфэкъим сигуапэу сыхэ-

лажъе, — къиталуагъ Алексей Кашановыр. — Силофшагъехэм къялпъигъэх, къакъеупчагъех Адыгэ Республикэм и Лъышхъуэу Къумпъыл Мурат, нэмькъ іэхъэтхэр.

Шэнэгъэм икъекъуап

Бзэхэр зыщызэрэгтэйирэ Гупчэу «Активым» ипащэу Едыдж Мэмэт, Къэбертэе-Бэлькъярэм гъэсэнгъэмрэ шэнэгъэмрэ и Министерствэ иотдел ипащэу

Табышъе Мурат, Адыгэим илпэлсэхэм ащищэу Гостекъо Русльян гузыгъуагъ зэфхъугъэхэу тархыылгъа.

Адыгэ къуаум, адыгэ шуашэр дунаим щашэх. Тэ, зэлтэпкъэгъухэм, ащ тырэгушо. Нахьбэрэ тызэхахъе къэс тизэфыщтыкъэхэм хэхъоныгъэхэр афэхъущтых, — къауматэ Табышъе Муратрэ Едыдж Мэмэтрэ.

— Лъепкъым ихэхъоныгъэхэр мыш фэдэ мэфэкъхэм нахьшоу

упчэхэ зэрэхъугъэр, Урысыем имызакъоу, іэкъыб къэралыгъохэм зэралтыысырэр. Адыгэим хэхъоныгъэхэр ышынхэмкъэ 2030-рэ ильэсүм нэс тельтагъеу юфшын эзэрхагъэхэштимкъэ унашьохэр аштэх.

Хэбээ шапхъэхэм адиштэу къуаум къыдэгъэкъыгъенүм Лъэустэнджэл Мурат зэхахъэм къытэгъущылгъа.

Россельхознадзорын Краснодар краимрэ Адыгэ Республикинрэ ипащэу Юрий Петровыр, Парламентын и Тхаматэу Владимир Нарожнэр, Адыгэим ифермерхэм я Союз ипащэу Дзэхъохуу Аслын, нэмькъхэм яеплъыкъэхэр къаугагъех. Цыш Казбек «Матэ» зыфиорэм иоффшлакъ щыэнгъэм зэрэдыштэрэх хигъэунэфыкъыгъ.

Къумпъыл Муратэ зэхахъэм икъеу зэрэшыхигъеунэнэфыкъыгъеу, адыгэ къуаум икъыдэгъэкъын Республике зышишъомбгъунымкъэ амалышухэр тиэх.

Зэхшэцко купым хэтхэу Хяпэкъе Аслын, Къэлэшьео Инвер, нэмькъхэм ягупшисэхэр щыэнгъэм къыпкъырэкъых. Къаумэрэ зекло юфхэмрэ зэлхыгъеу къуаум ифестиваль альяте.

Республике общественэ движение «Адыгэ Хасэм» итхаматэу Лъымыщэко Рэмэзанэ мэфэкъым гупшисэ ин халхъагъеу къиталуагъ. Адыгэхэм ятарих, шэн-хабзэхэр зээзыхыре юфхъабзэхэр нахьыбэрэ зэхэшгъэнх фае.

Мэфэкъыр къэзыгъэдэхагъехэр

Культурэм иоффшыгъэхэм концертшо къатыгъ. «Налмэсир» дахэу щыуджыгъ. Артистхэу Кушъэкъо Симэ, Дзыбэ Мыххамэт, Хъут Рустам, Еутых Вячеслав, Платыкъо Маринэ, Даутэ Сусанэ, Жакъщэкъуэл Маринэ, Цыш Зарет, нэмькъхэм ордехэр къаугагъех.

Сатыум пыщагъэхэм мэфэкъыр къызфагъэфедагъеу тэлтэйтэ. Археолог цэрыгъюу Тэу Аслын зэрилтийрэмкъэ, адыгэ чыпцацэхэм язэгъэшлэнкъе аш фэдэ зэхахъэм ямхъанэ зыкъедгъээтийн тлэкъыщт.

Транспортим игъэфедэнкъэ цыфхэм къиньбэ ямылагъеу къиталуагъ, ари зэхэшаклохеу шукъэ афэтэлтэгъу. Ешъуагъеу зы нэбгыри тырихылыгъа. Дэхагъэм, дэхагъэ фыщыль. Шушыагъэр орэбагъо.

ЕМТЫЛЬ Нурый.

Сурэтхэр А. Гусевырэ авторынрэ тырихылыгъех.

Адыгейр шъольыр пэрытхэм аышы

Бизнесым изэхэцэн нахь Iешлэх шыгъяа ыкли инвестициехэм альянсынкөлжээ республикэр хьопсагьоу щитынным щигүүтэй түүгээсээгээ стратегическэ гухэльхэмкээ Агентствэм иэксперт куп изэхэсигьоу щигүүтэй. Ар зэрищаагь Агентствэм икүйтамэу Кыблэ федеральнэ шьолтырым щигүүтэй ипащэу Кыдаанкьо Рэшьидэ.

Адыгэ Республикаем и Лы-
шхъэу Къумпыйл Мурат ипшъэ-
рылькэ юфтахъбзэм хэлэжьагь
республикэм ивице-премьеэрэу
Сапый Вячеслав. Инвестиции-
хэм алъэныкъок! э шъолъырыр
нахъ хъопсагъо хъуным, адми-
нистративнэ пэрыюхъухэр нахъ
мак! э шыгъэнхэм республикэм
ипащхэр зэрэдэлажьехэрэй
АР-м и Премьер-министре итуу-
дээ къыуагь. Мыщкэ Агентст-
вэм зэрифэшьуашэу юф дэ-
шшэгъэныр пшъэрыль шхъалэу
зэрэштыр хигъэунэфыкыгь.

фабэм ыкъи псырыкъяап!эхэм ясистемэхэм апыгъэнэгъэнхэр, джащ фэдэу предпринимательствэ цыкъум ыкъи гуртым! эпьи!эгъу афэхъугъэныр, ашкъыдыххэлъытаагъу технопарк

гъэпсыгъэныр.
Министерствэхэм ыкIи ведомствэхэм ялЫклохэр нэүжым къэгүшыгагъэх, мы лъэныкъом-кIе ялофшIэн нахьышлоу зэхэ-щэгъэным фэшI анаэ зытыра-гъэтыхэр къагъэнэфагъэх.

Г҃ОНЭЖЫКЬО
Сэтэнай-

Сурэхэр

Номерхэр апахынхэ фитыжъхэп

Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиным иунашьоктэ гъогурыклоныр щынэгъончъэнэмкэ Къэралыгъо автоинспекцием илофышлэхэм автомашильхэм апиль номерхэр апахынхэ фитыхъэп.

Ау аш къиқырып гъогуры-
клоным ишапхъэ зыукъуагъэм
пшъэдэккыжь рамыгъэхъынэу,
ары паклошь, аш епхыгъэ тазыр-
хэр нахъ къа!етыгъэх. Апэра-
пшъэу ахэр зынэсыйтхэр зиапч
зыгъэушүцкыгъэх зеклохэрэп
ыкы ОСАГО-м иполис зимы-
лэхэр арых.

Тигъогхэм тхъамыклагъохэй атехъухъэхэрэм япчъагэ лъешэу зэрэхахъорэм, ахэм цыфыбы зээрэхкүадэрэм къэра-лыгъо пащэхэри, обществэри егъэгумэкъых, хэкынгээ зэфэшьхъафхэм яусэх. Шапхъэхэу щыгэхэри зэпымью агъэлзэшых, тазырхэр къаалэтих, ау узыгъэрэзэн къэуххэр тльэгъухэрэп. Загъоре уемыгупшысэн пльээкъырэп: тазыр къэлэтыныр сиифодло, чирэг хота?

зыфэфедэ хъурэр хэта?
Джы эзхьюкыныгъакэм кын-
фэдгъээзжынышь, зэрхъу-
гъэр къетон: номерхэр памы-
хыгъэхэми, транспорт амалхэм
ыкли ахэм алпти прицепхэм,
тракторхэм ыкли нэмыхкхэм
тельхъэлэ зэфэшьхъахэм алпь
къицкыг ягъефедэн инспек-
торхэм залзан энэ алжигшилт

Номерхэр къулыкъушIэхэм автотранспортны апамыхыжын-хэу зыкырахъухягъэр адми-нистративнэ регламентыкIэм kуячIэ илэ зэрэхъугъэр ары. НэмыкIэу къэплон зыхъукIэ, чьэпьюгум и 15-м къыштгэж-жаягъэу автомобилхэр зиходхэм яномерхэм ялбагжихэр ара-

гээшынхэй фитыныгье аратыгь.
Ар кызыыхэкайгээр номерхэр
иклэрикайэу кыдэпхыжынхэм
лофыбэ кылпыкайэу, бэрэ аты-
гүхэй, ахэр арагтэшэфыжын-
хэй тэгтъаклохэм машинэр
зинхэм нэужжым закынфагья-
зэу зэрхүгтэйгээр ары. Аш-
даклоу, машинэр зезифэу ша-
пхээр зыукъуагъэм иномерхэр
инспекторхэм зыпаххэкэй, ха-
бээм тетэү зыщифэе чынгээм
кай щаригтэшынхэшь, пильхя-
жынхэ ыльзэклиштгэй. Аш паэ
номер пыхынхм мэхъанэ имы-
лэжжэх хүргьеу, а шынкээр зы-
фагъафедэштгэй шэпххэе укъо-
ногийхэм апиль тазырыр къа-
лэтымэ нахь ишнуагъэ къекло-
нэу Къэралыгъо Думэм иде-
бутахом сэцнээ

путатхэм альытагъ.
Къералыгъо тамыгъэр ма-
шинэм зэрэпахыщтыгъэм емы-
зэгхээ бэрэ тегуучылэштигъэх.
Сыда пломэ, ахэр зыпаххэклэ-
ац льапсэ фэхъульгъэр дигъэ-
зыжынэу чең-зымафэ раты-
щыгъ. А сыхат 24-м къыклоц
зыфье бэзджэшлэгъэр водите-
лым зорихэн цэвэштигъ.

Депутатэү ыккى партиеу «Автомобильная Россия» зыфи-
лорэм ипащэү Вячеслав Лы-
саковский кызыэрхихъятыгъэм-
кіә, гъогурлықоныр щынэгъон-
чъэнымкіә Къералыгъо автоин-
спекцием электроннэ базэ илэ-
хуугъэ. Аш ишүағыэкіә къагъэ-
уцугъэ водителим а шапхъэм
иукъонкіә пшъэлакъыжьрагъэ-

хыгыгээ щытыгъэмэ псынкүй
инспекторым къешэ. Страхов-
кэр зэримыгээм е аччыр зэри-
гээшүүцгыгъэм алай е нэмийгээ,
пшьэдэктүйжыр етланэ нахь-
агъэльэши. Гүщүгээм пае, мы-
ильэсиги нахь пхъашау эзкло-
лэштхэм ашыгхэу агъэнэфа-
гъэх ятонэрэу ешвуагьэу ру-
лым зэрэутысхэхэрэр, үпз-
кэ къикырэ машинэм иль-
ныкьо зэрэтхэгхэрэр, нэфры-
гъозэ плъижьбым зэрэмыгжэхэ-

«Арышъ, зыгъеушшункъеу ачпым тыригъепкагъэр шлок имылъеу цыфым афтырымыхъеу ятлонэрэу къызагъеуцукъе, къебарыр базэм дэлтышь, пшъедекъыжыр нахыбэ хъущт», сэл-догутатым.

— это депутатом.
Гъогурыкъоным шэпхъаклэ-
хэй ерхыгъэхэм мы илъэсым

ключачэ ялэ хъушт. Йофыр нахын псынкіеу зэштохыгъэ хъуным пае апэрэ еджэгъум зышыхэ-пльагъэхэ хэбзэгъеуцу гъэхэм мыйр ахагъэхьащт. Тызхэт ильэ-сым ыоныгъом и 1-м къышегъэ-жыагъэу охтэ гъэнэфагъэкэ водительскэ удостоверениеу аратыштыгъэхэр («времянка» зереджэхэрээр) пстэуми ара-тыжыштхэп. Цыфэу зышлокло-длыгъэм кіеу къыдехижыфф ар-ыыгыышт. Ау укъоныгъе зэфэ-шьхъафхэм апкъ кыкыкіе волителэу фитыныгъэр зыахы-щтым ааш фэдэ тхылтыр раты-жыирэп. Ешъуауль эу къаубытын-рэм иавтомобиль Iахы. Хын-кумын унашьюу ышыщтым ключачэ илэ охууфф ежь иводи-тельскэ удостоверение къыфа-гъэнэжы, нэужым машинэр къыратыжы.

Цыфым лажэе илэу хыкумын зилъытэкіе, тоштэгчүү мэфищым кыкылоц! Къералыгьо автоинспекцием удостоверениер ежь-ежырэу ыхыжын фае. Джа зыщтыжьырэ мафэм кыщегтэжьагьэу палъэр алтын тэшт. Тхылъыр аримытыжьын гээд кызыгаубыткіе, тхылъыр зэрэлахыштый имызакью, пшээдэкыжь шхъяфрагъэхышт. Ари электроннэ базэ ялэ зэрэхь угъэм ишүаагь.

ЗэхъюкыныгъакIэу зигугүү къэтшырэм узегупшысекIэ, машинэр зезыфэхэрэм ягуаохэрэм фэдэу къыпщэхъу. Но- мерхэр тырахынхэ амыльз- кыштмэ, ахъщэкIэ дэгьоу акIэ- джыбэ «иIэбэштых». ГухэкI хъурэр — тикодекс системэ хэлъэп. Зэрэштын фаер, хэ- укъоныгъэу водительхэм ашы- рэр щыIенныгъэмкIэ нахь щына- гьо къэс пшъэдэкIыжьэу аш- пыльри нахь пхъэшэнэу щыт. Ау зэрхъурэр нэмыкI. ГущыIэм пае, нэфрыгъозэ плъыжыр къэнэфызэ узежьэкIэ, тазы- рир сомэ мин 1,5-рэ, машинэм номер пымыльэу укъызагъэу- цукIэ — сомэ мини 5. Зэрэ- хъурэмкIэ, цыфым ишыIенны- гъэкIэ нахь щынагьо къэзыты- ре шэпхъэ укъоным ишпъэ- дэкIыжь нахь пыут, ятлонэрэм нахьи. Ар, номерхэм афэгъэ- хыгъэр, джыри нахьыбэ ашы- ным ыуж итих.

Сикъоджэ цыклоу БжыхъэкъоякIэр

Адыгэ къуаджэхэу тичыгу итхэр нахь зэхэугъоягъэхэу, зэгүнэгъухэу мэпсэух. БжыхъэкъоякIэр нахь ахэдзыгъэу, чили имыгъунэгъоу, изакью шоофым ис. Район гупчэу Тэхъутэмьыккуае километрэ 14-кIэ, Мыекъуапэ километри 140-кIэ апэчыжь.

Адыгэ Республикаем икъохэ-
пIэ лъэнъыкъокIэ гъэзагъэу,
псыхъоу Афыпс инэпкэ зэндэ-
льягэ кIэрыс къуаджэр. Пшызэ
исэмэгукIэ Афыпс къыхэлъ-
дэжкы, метрэ 738-рэ зильэг-
гэе къушхъэу Афым итемыр
чапэ Афыпс къышежкэ. Джа-
бгуумкIэ псы ыгылпIэу «Ша-
псыгъээр» голъешхуагъ.

Къуаджэу укъизщыхъуагъэр,
сабыгъю-кIэлэгъу ильсхэр зы-
щыгъекъуагъэр, кыни, гушуа-
гъуи къызыщуюгъуагъэр, ны-ты-
хэр, нэнжэ-тэтэжхэр зидэл-
къехальхэр, апэрэ лъэбэкъур
зыщыпшыгъэе уиунэ, уишагу,
үргүнэгъу цыф шаглахэр, чы-
лэр, псыхъор, мэзыр...

Сичылэ цыкly ылъапсэ
къышежжэхэрэм теплъин.

Тарихым къызэриорэмкIэ,
джы Краснодар дэт лы ком-
бинатыр зыдэштыгым адигэ
къуаджэу Салтыкъо щысигъ.
Къуаджэм Хаджемыкъо Ал-
къесыпшыр ипащэу псеущты-
гъэ. Мафэ горэм иунэлутхэр
игъусэхеу чыгхатэм жыы къа-
бзэ къашэнэу дэхьагъэх. КIэлэ-
цыкly горэ ильэсисищ фэдиз
ыныбжъэу джэгоу алъегъугъ.
«Ухэт о? Сыд пцэр?» алуи
зеупчыхэм, кIэлэцыкly зи
къариуацэп. Зэхэгүщылэххи
Борэку (бэмэ, зэклэми акыу)
фаусыгъ, Бжыхъакъо (бжыхъэ
мафэу щытыгъ, бжыхъэм ыкыу)
лъэкъуацэ фашыгъ. Сабыр
псы щагум щагуу, зы нэбгы-
ре ыпшунэу, ыгъесэнэу рапхыгъ.

Клалэр цыкly-цыкlyзэ ключэ
дэгэу илэу, щынэ ымышшэу,
лашэм фэкуулаеу, шым дэгъоу
тесэу, шыгъачхэх ашытеклоу
хуугъэ. Хаджемыкъо зэшхэр
клалэм ригъегупшиасагъэх: «Мыр
зыгорэуущтэу мы щагум дэ-

Афыпс йушо чыгхэр къы-
шыкIхэу, былым щыгъехууным
шыофхэр тегъэпсихъягъэхэу,
псы ебгъэшшоотхэм, фабэм
чыгъ жьеам чIэтиштхэм гу-
псэфэу щыгъэти, былымхэр
къафыххэу рагъэжъагъ. Ау ар-
зичыжъягъэм укъеклонэу, псыу-
тэхэр зэпшыгъинхэр кын къа-
фхэхүштэгъ. Аш даклоу, Пшызэ
къыдэкIеу, унэхэм къакIэльядэ
зэхъум, 1874-рэ ильэсисим уна-
ньохэр цыкly-цыкly кошыжъ-
хэу рагъэжъагъ. Апэу чыпла-
кэм тысыгъэхэм ашыщыгъэх
Хятитэ Хынхыр, Шьоумыз Са-
хьидэ, КIэрмит Исмахыилэ,
Шьэо Сахьидэ, нэмыххэри.

Чыплау къыхахыгъэр дэхагъ,
чыгуулэжжын, былымхууным
афытегъэпсихъэгъагъ. Унэгуа-
кIемэ къалъыкIожыгъягъэх
ялахылхэр, яблагъэхэр, унаюо
пэпчч чыгу Iах ыубыти, унэ-
хэр щашыгъягъэх...

КъыздэкIожыгъягъэх чылэм
БжыхъэкъоякIеу ажагъэх.
Гъэзетэу «Кубанские областные
ведомости» зыфилоу тыгъэгъ-
зэм и 18-м, 1882-рэ ильэсисим
къыдэкIыгъэх кыщедо гене-
рал-лейтенантэу Старосельскэм
иунашьокIэ Екатеринодарске
уездым Бжыхъэкоежым къы-
хэки чылэ шхъаф щылэ зэрэ-
хуугъэр, аш БжыхъэкъоякI зе-
рицээр.

1881-рэ ильэсир ары Бжыхъ-
экъоякIеу къуаджэхэу алъыт-
тэу зырагъэжъагъэр. А уах-
тэм ехъулпIэу чылэм унэгъуи
150-рэ дэсигъ. Цыфышхъэр
зэрхуущтгъэр 882-рэ. 1885-рэ
ильэсисим чылэгъуитум Бжыхъ-
экъоякIеу ягупчэу хуугъэ.
1898-рэ ильэсисим правлением
иунакIэ къоджэ гузэргүр кын-
гэдэхагъ.

Чылэм дэсхэ цыфхэр
шэф-щэжжын пыхыгъэх.
Былымэу ахъурэр гүнэгъу
къутырхэу Афипскэм, Смолен-
скэм, Северскэм, Славянскэм
ашащэу рагъэжъагъ. Лэжыгъэр
Екатеринодар бэдээрим ён-

иуагъэкIыщтгъ. Ахъщэу кла-
хырэр хъакулахым пэлхэ-
щтгъ, щыгъын, хъакуу-шыкъу,
дагъэ, шъоуущтгъу кырашэфы-
щтгъэх.

Къуаджэм апэрэ тучаныр
1883-рэ ильэсисим къыщиззуа-
хыгъ. 1891-рэ ильэсисим туча-
нитф дэтыгъ. Адигэхэм анэ-
мыкIхэу къэндзалхэри, урысхэ-
ри, украинцэхэри дэсигъэх.
Зэгурьоххэу, зэфэсакъыжхэу
зэдэпсэущтгъэх. ЗэральэкIеу
цыфхэр лажэштгъэх, ау чы-
гум рахылпэнэу Іэмэ-псымэу
ялэр багъэлти, лэжыгъэр ма-
кIэу къалэхъялхэштгъигъ.

Чылэм еджапIи, сымэджеши
дэтыгъэхэп, узым бэ илпIы-
щтгъэх.

Махьмудэ адигэ къуаджэхэри,
урсы къутырхэр къыкIухъэх-
эзэ, цыфхэм агуригъаощтгъ
пшыххэр тедзыгъэнхэм шуагъэу
иIэр, цыфхэр шхъафитэу зэ-
рэпсэунхэ алъэкIыщтгъ. Хы-
псым чIадзэу къыххэри, Сы-
быр ращэу хуугъэ. Ау хыпсым
зычэсми ежь фэдэхэу къы-
дичэфагъэхэ революционер-
хэм ахэтэу, аши пачыххэр
тедзыгъэн зэрэфаем щитегу-
щтгъэх...

Джаущтэу 1917-рэ ильэсисим
тихэгъэгүр революциөр щите-
куягъ.

ЕджапIэм итарихъ

Егъэджэн-пIуныгъэ юфыр
зэхэштгъэн фэягъэ. 1924-рэ
ильэсисим къоджэ правлениер
зычэтигъэ унэм ублэлпIэ еджапI
къыщиззуахыгъагъ. Клас-
ситумэ нэбгырэ 40 зырыз
арысыгъ. ЕджапIэм директорэу
иIагъэр Бжьешшо Къымчэрий,
апэрэ кIэлэгъаджэхэри Нэгъий
Джанхъотрэ Нэгъий Хаджэ-
мусэрэ арыгъэх. АрапыбзэкIэ
рарьаджэштгъэх.

1928-рэ ильэсисим еджапIэм
классипI иIэ хуугъагъэ, апэрэ
классым къыщегъэжъагъэу
яплIэнэрэм нэсэу Ѣырагъа-
джэштгъэх. Нэбгырэ 200 фэ-
диз чIэсигъ. Арапыбзэр лати-
набзэкIэ зэблахъужыгъагъ. А
ильэс дэдэм директорэу еджапI
фашыгъагъ. Пчэнышье Хаджумарэ,
кIэлэгъаджэу Ѣытгъээр КIэрмит Ерстэм.
1930-рэ ильэсисим еджапIэр къэ-
зыуухыгъэмэ ашыщыгъэх Шьэо
Чэримэ, Шьэо Абубэчыр, Хъо-
рэл Айдэмэр, Пчэнышье Къы-
рым. Шьэо Чэримэ нэужжым
училищиц къуухыгъ: Ростов дэт
фабричнэ-заводскоир (ФЗУ),
кIэлэгъаджэ ыкIи театральнэ
училищхэр.

Ильэситф зытешэм я 5 — 7-
рэ классхэр къызэззуахыгъэх.
ЕджапIэм директорэу фашыгъ-
агъа Пэнэхэс Ѣыщэу Джэстэ
Күшти. Бжыхъэкоежхэм Ѣыщхэу
ублэлпIэ еджапIэр къэ-
зыуухырэмэ Бжыхъэкоежхэм
ильэсилб еджапIэм еджэнир
ѡылъагъауатэштгъ. Хэгъэгү
заор къызэжжэм, еджапIэм чIэ-
къыхи зэуапIэм кIогъагъэх кIэ-
лэгъаджэхэу ТIэшту Мэджы-
дэ, Тырку Рэшыдэ, Шьэо Рэ-
шыдэ, Тулпэрэ Нурбый. Нэмыц-
хэм Адыгэир аштэфэ еджапIэм
юф ышагъ. 1943-рэ ильэсисим
районым фашистхэр зыра-
фыжхэм аш иоффшэн ригъэ-
жъэжъигъ. А уахтэм еджапIэм
ипшагъ Бжьешшо Зэхъырэт
Пээзэдэ ылхъур.

ДЭГУЖЬИЕ Сурэт.
Еджэркүай.

гъэкыгъэн фае, армырмэ тэ-
тыдигъэкIыщтгъ. алы.

Пшызэ йушо лут адигэ къуа-
джэу Алыуарэ Борэкъо къащи,
цыфхэу чылэм дэсхэр къауго-
ихи аралыгъ: «Мыр шууипш.
Шьори, шууичыгъухэри непэ-
щегъэжъагъэу мыш иех, фаем-
мэ, ытышт, фаемэ, ыщэшт. Йа-
пэкIэ нэсэриэм лэжъешхо къы-
лэжъиштгъ.

Джаущтэу Бжыхъэко юрээ

чылэу Алыуарэ пши фашыгъигъ.
Къуаджэм хигъахъоу, зиушомбгъоу ригъэжъагъ. Къуа-
джэм ыцли зэблахъу гъэх Бжыхъ-
экоуаекIэ, пшэу фашыгъэм
ыльэкъуацэ тэхыгъэу. Мэз
гүнэгъухэм унэхэр зыхашы-
кыщхэ псеольхъэхэр къы-
хашыщтгъэх, унэгъуакIэхэм
ахахоштгъэх, аш тетэу икун
фэдизэу алэжжын чыгу амь-
гээтижъэу хуугъэ, чыгу зэ-
тырахыщтгъ.

Былымхэр зыщахъэхуунхэ
чыпIэххэри макIэ хуугъэх.

Къалэу МыекъуапэкІЭ зы мандат зиІЭ хэдзыпІЭ коеу N 9-мкІЭ Адыгэ Республика и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэм яхэдзын тедзэхэу 2018-рэ ильэсым Іоныгъом и 9-м щыIагъэхэр

**Адыгэ Республика
ЮфшIэнныимрэ
социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ
и Министерствэ иунашъу**

Адыгэ Республика́м юфшәнны́мрэ социальне хэхъоныгъэмрэкіэ и Министерствэ иунэшьо заулэмэ зэхъокыныгъехэр аффешигъэнхэм фэгъэхыгъ

Федеральна хэбзэгтэйцүүгээрээ Адыгэ Республикаим ихэбзэгтэйцүүгээрээ адиштэным пае **унашьо сэшы**:

1. Адыгэ Республикаем юфшээ

нистерствэ иунэшьо заулэмэ гуадзэм диштэу зэхъокыныгъэхэр афэшы-гъэнхэу.

2. Къэбар-правовой отделым:
— мы унашъор Адыгэ Республикаэм Іофшіэннымрэ социальнэ хэхъоныгъэм-рекъе и Министерствэ исайттрэ Адыгэ Республикаэм икъэралыгъо хабзэ

игъэцкіэкло къулыкъухэм яофициальнэ Интернет-сайтре аригъэхъанэу; — къащыхаутынм пае мы унашьор гъэзетхэу «Советскэ Адыгейм», «Адыгэ макъэм», маза къээ къилакица официальна телевизону «Адыгэ Ве-

«Адыгэ маќъэм», мазэ къэс къыдэкъырэ официальнэ тедзэгъо «Адыгэ Республика» ихбэзэгъеуцугъэ зэхэгүйгэхэр» зыфиорэм алэkitгэхъянау.

4. Официальнэу кызыыхаутырэм ыуж мэфи 7 зытешлэкэ мы унашьомыг хүчнээс илэх махуу.

Министерство МЧС России. Башкортостан

къ. Мыекъуапэ,
Іоныгъом и 11, 2018-рэ ильэс
N. 256

Адыгэ Республика́м ЙофшІ́нымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкІэ и Министерствэ иунашьу

Адыгэ Республика́м 1офтшэнымрэ социальне хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ къольхъэ тын-1ыхыным пешуеклоғъенымкэ 2017 — 2019-рэ ильэсхэмкэ 1офтхъабзэхэу зэшүүихыщхэм зэхъокыныгъэхэр афешыгъэнхэм фэгъэхыыгъ

Урысые Федерацием и Президент и Указэу N 378-р зытетэу «Къольхъэ тын-Іыхыным пэшүекогъэнымкэ 2018 — 2020-рэ ильэсхэм ательтэгээ Планым ехыллагь» зыфиоу 2018-рэ ильэсүм мэkyуогъум и 29-м кыдэкыгъэм тегъэпсыхъагъэу **унашъо**

1. Адыгэ Республикаем юофшэннымрэ социальне хэхъоныгъэмрэкэ и Министерствэ
кэслүхээ түнчлийн нийтийн пашчайж болсондээ 2017 – 2019-рэ илтэхэмжээ юофшүүзбэх

2. Къэбэр-правовой отделын:
— мы унашьор Адыгэ Республикаем юфшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрекэ и Министерствэ исайтре Адыгэ Республикаем икъэралыгъо хабзэ

къольхъэ тын-тихыным пэшүекогъэнимкэ 2017 – 2019-рэ ильэсхэмкэ юфхъаазвэхэу зэшүахыщхэм гуадзэм диштэу зэхъокыныгъэхэр афэшыгъэнхэу.

— мы унашъор Адыгэ Республикаем юфшлэнэмрэ социальне хэхъоныгъэркіе и Министерствэ исайтэр Адыгэ Республикаем икъэралыгъо хабзэ игъэцкіекло къулыхум, официальна Интернет-сайтре зрипсху зону;

— къащыхаутыным пае мы унашъор гъэзетхэу «Советскэ Адыгейм», «Адыгэ ма-къэм», мазэ къэс къыдэкыре официальнэ тедзэгъоу «Адыгэ Республикаем ихэ-къухэм яофициальнэ Интернет-сайтре аригъехъанэу;

бзэгъеуцгъэ зэхэугъоягъэхэр» зыфиорэм алэкигъехъанэу.

Министерство МЧС России. Библиотека

къ. Мыекъуапэ,
Іоныгъом и 17, 2018-рэ ильэс
N. 261

